

Bart Plouvier over Herman Melville (1819-18910)

***Moby Dick*. Het boek van goed en kwaad.**

Op oudejaarsavond 1840 monstert Valentin Pease, kapitein van de walvisvaarder *Acushnet*, een nieuwe matroos aan voor zijn gloednieuwe driemaster. De *'List of persons'* vermeldt: "*Herman Melville: geboorteplaats, New York; leeftijd, 21; lengte, 5 voet 9½ inches; voorkomen, donker; haar, bruin*". Een paar dagen later zeilt het schip vanuit Fairhaven richting Stille Zuidzee. Melville heeft er al een reis opzitten als *'boy'* bij de koopvaardij, maar dit beloofd andere koek te worden. In het benauwde vooronder, bij het licht van een schommelende lantaarn, luistert hij met veel belangstelling naar de verhalen van oudgedienden: over sloepen die, ver verwijderd van het moederschip, door de staartslag van een duikende walvis aan splinters worden gemept; over stormen bij Kaap Hoorn; over beruchte potvissen die er niet voor terugdeinzen hun belagers aan te vallen, leviathans met een naam, Morquan, New-Zeeland Jack, Don Miguel, Timor Tom, en de beruchtste onder hen, Mocha Dick die in 1820 met een paar welgemikte kopstoten de walvisvaarder *Essex* kelderde.

Na een half jaar kruisen door zuidelijke wateren heeft de *Acushnet* nog maar weinig geluk gehad bij de jacht, de verveling slaat toe, de verhalen zijn verteld, het drinkwater is verschaald, vers voedsel is er al lang niet meer, de bemanning leeft van gezouten paardenvlees en scheepsbeschuit. Wanneer Melville hoort dat het schip de Marquises Eilanden zal aandoen besluit hij, deels omwille van die verveling, deels uit zucht naar avontuur, om te deserteren. In Nuku Hiva Bay verdwijnt hij in het binnenland, leeft er een poos, half in gevangenschap, tussen kannibalistische indianen, wordt opgepikt door de bemanning van een andere walvisvaarder, deserteert opnieuw, wordt gevangen gezet en weer vrijgelaten, zwerft over de eilanden en vaart uiteindelijk met een fregat van de U.S. Navy weer naar huis. Daar begint hij aan zijn avonturenroman *Typee*, een boek over zijn verblijf tussen de indianen van de gelijknamige stam. Een jaar later komt er een vervolg op het redelijk succesvolle debuut, *Omoo*. Dan verschijnen, in deze volgorde, *Mardi*, *Redburn* en *White-Jacket*.

Een kleine tien jaar na de afvaart van *de Acushnet* dringt het destijds vertelde verhaal van Mocha Dick zich weer aan hem op. Melville, nu een erudiet man die zijn klassiekers en de bijbel kent, een filosoof ook, geobsedeerd door de begrippen goed en kwaad, noodlot en vrije wil, baseert op het verhaal van de *Essex* zijn epos over de walvisvaart. Een boek waarin bijna documentaire passages worden afgewisseld met Shakespeariaanse hoofdstukken over de strijd tussen goed en kwaad, tussen de monomane kapitein van de *Pequod*, Ahab, en de witte walvis..."...*heel die verfijnde demonie van leven en denken, alles wat kwaad was, waren voor de krankzinnige Ahab zichtbaar gepersonifieerd en letterlijk tastbaar gemaakt in Moby Dick*".

Het boek verschijnt op 14 november 1851, wordt door de recensenten matig ontvangen en verkoopt nauwelijks. Melvilles poëtische taal werd hier en daar wel geprezen, maar de meeste critici hadden het moeilijk met de vermenging van romantiek, allegorie en de bijna zakelijke 'uitleggerigheid' van de jacht passages. Vandaag wordt *Moby Dick*, ondanks de soms wat hoekige structuur, beschouwd als een van de grote romans uit de wereldliteratuur.